

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 31 hallituksen esityksestä laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta ja oikeudesta valokuvaan annetun lain kumoamisesta

Eduskunta on 15 päivänä marraskuuta 1994 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 287.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina neuvoteleva virkamies Jukka Liedes ja nuorempi hallitussihteeri Hannu Wager opetusministeriöstä, toimistopäällikkö Markku Tyynilä oikeusministeriöstä, professori Toive Aartolahti ylioppilastutkintolautakunnasta, puheenjohtaja Veikko Litzen tietohuollon neuvottelukunnasta, lakimies Timo Vuori Keskuskauppakamarista, osastopäällikkö Jukka-Pekka Timonen Kopiosto ry:stä, varatoimitusjohtaja Håkan Gabrielsson ja johtaja Kerstin Rinne Sanomalehtien Liitosta, lakimies Marja-Leena Tuomola Aikakauslehtien Liitosta, varatuomari Pirkko Jokinen Suomen Journalistiliiton ja Radio- ja televisiotoimittajien liiton edustajana, valokuvaaja Pekka Niemi Suomen Journalistiliitosta, valokuvaaja Kai Nordberg Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto Finnfoto ry:stä, puheenjohtaja Zoltan Popovits ja toiminnanjohtaja, oikeustieteen kandidaatti Maria E. Rehbinder Visuaalisen alan tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry:stä, toimitusjohtaja Veikko Sonninen Suomen Kustannusyhdistys ry:stä, hallituksen puheenjohtaja Asko Apajalahti Suomen elokuvatuottajien keskusliitosta, toiminnanjohtaja Mikko Huuskonen Suomen Kaapelitelevisioliitosta, lakimies Tapio Lehtonen Yleisradio Oy:stä, hallituksen jäsen Kim Kuusi ja toiminnanjohtaja Maarit Hohtokari Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat ry:stä, toiminnanjohtaja Arto Alaspää Suomen ääni- ja kuvatalennetuottajat AKT ry:stä, puheenjohtaja, toiminnanjohtaja Päivi Liedes Suomen Kirjailijaliitto ry:stä, toiminnanjohtaja, dosentti Juhani Lokki Suomen Tietokirjailijat ry:stä, apulaisjohtaja Lauri Rechartt Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry:stä, varatuomari Pasi Pönkä Suomen Kuntaliitosta, varatoimitusjohtaja Juhana Hintsanen ja varatuomari Matti Anderzen Graafisen Teollisuuden Liiton edustajina, lakimies Eero

Vartio Näkövammaisten keskusliitosta, puheenjohtaja, taidemaalari Kari Jylhä Suomen taiteilijaseurasta, lakimies Satu Lahtinen Säveltäjäin tekijänoikeustoimisto Teosto ry:stä, kapellimestari Arthur Fuhrman Säveltäjät ja Sanoittajat Elvis ry:stä, toiminnanjohtaja Raimo Söder Suomen Teatterityöntekijäin Yhteisjärjestö STY:stä, varatuomari Anita Prusila Suomen Teatteriliitosta, oikeustieteen tohtori Kai Kalima, toimitusjohtaja Wentzel Hagelstam ja johtaja Bo Pelin kuvataidekaupan työryhmästä, lainopillinen asiamies, varatuomari Marja-Leena Mansala Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto TT:stä, puheenjohtaja Raimo Vikström Suomen Muusikkojen Liitosta, toiminnanjohtaja Tuire Lankinen Suomen Näyttelijäliitosta, asianajaja Tapio Susiluoto Business Software Alliancen edustajana sekä professori Niklas Bruun, oikeustieteen tohtori Pirkko-Liisa Haarman, varatuomari Jukka Kemppinen, valokuvaaja Jorma Komulainen, oikeustieteen tohtori Rainer Oesch ja oikeustieteen lisensiaatti Marjut Salokannel.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslakia. Oikeutta valokuvaan koskevat säännökset ehdotetaan samalla otettavaksi tekijänoikeuslakiin ja vuodelta 1961 oleva erillinen laki oikeudesta valokuvaan kumottavaksi.

Tekijänoikeuslain tekijänoikeuden rajoituksia koskevat 2 luvun säännökset ehdotetaan järjestettäväksi uudelleen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi eräitä uusia rajoitussäännöksiä. Kirjallisten teosten osia ja taideteosten kuvia saataisiin käyttää ylioppilastutkintoon kuuluvissa tai muissa vastaavanlaisissa kokeissa. Radio- ja televisiolähetyksiä saataisiin nauhoittaa sairaaloissa, vanhainkodeissa, vankiloissa ja muissa vastaavissa laitoksissa tapahtuvaa tilapäistä käyttöä varten.

Säännökset arkistojen ja kirjastojen oikeudesta valmistaa valokuvaamalla teosten kappaleita

on annettu tekijänoikeuslain nojalla asetuksella. Lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että asetuksella voitaisiin antaa säännöksiä myös museoiden oikeudesta valmistaa teosten kappaleita. Sääntely kattaisi myös muut valmistustekniikat kuin valokuvaamisen ja vastaavat menetelmät. Kirjallisista ja sävellysteoksista saisi valmistaa kappaleita näkövammaisille kaikilla valmistustekniikoilla, joilla teksti saatetaan näkövammaisen luettavaksi. Kirjallisten ja sävellysteosten osia ja taideteosten kuvia ei enää saisi käyttää jumalanpalveluksessa käytettäväksi tarkoitetuissa kokoomateoksissa hankkimatta tähän tekijöiden lupaa.

Taideteosten ja rakennusten toisintamista koskevat erityissäännökset ehdotetaan koottaviksi yhteen. Samalla tehdään vähäisiä tarkistuksia säännösten sisältöön.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan tekijänoikeus ei rajoita laissa säädettyä oikeutta saada tieto yleisestä asiakirjasta. Teosta saadaan myös käyttää oikeudenhoidon tai yleisen turvallisuuden vaatiessa. Ehdotuksen mukaan radio- tai televisiolähetystoiminnan harjoittaja saisi valmistaa tai valmistuttaa lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän teoksen kappaleen täyttäänsä lakiin perustuvaa tallentamisvelvollisuuttaan. Radion tai television ajankohtais- ja uutisohjelmia saataisiin nauhoittaa viranomaisen, elinkeinonharjoittajan tai muun yhteisön sisäistä tiedotuskäyttöä varten.

Tekijänoikeuslain 2 lukuun sisältyy neljä niin sanottua sopimuslainsäädännöstä. Näille pykälille yhteiset järjestön ulkopuolisten tekijöiden asemaa koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäväksi omaksi säännöksekseen oikeuksien rajoituksia koskevan luvun loppuun.

Esitykseen sisältyvät ehdotukset niistä tekijänoikeuslainsäädännön muutoksista, jotka aiheutuvat vuokraus- ja lainausoikeuksista sekä tietyistä tekijänoikeuden lähioikeuksista henkisen omaisuuden alalla annetusta neuvoston direktiivistä (vuokrausdirektiivi) sekä tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta annetusta neuvoston direktiivistä (satelliittidirektiivi).

Esityksessä ehdotetaan, että valokuvan suoja siirretään tekijänoikeuslakiin ja oikeudesta valokuvaan annettu laki kumotaan.

Valokuvateoksiin sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin kuvataiteen teoksiin. Hallitus ehdot-

taa kuitenkin lisättäväksi tekijänoikeuslakiin nykyiseen valokuvaalakiin sisältyvän säännöksen, jonka mukaan oikeus tilauksesta valmistettuun valokuvaan siirtyy tilaajalle, jolle toisin ole sovit-
t.

Kuvataiteen tekijöiden taloudellista asemaa ehdotetaan parannettavaksi tekijänoikeuslakiin lisättävillä säännöksillä jälleenmyyntikorvauksesta.

Samalla tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan taideteoksen jäljennös on merkittävä siten, että se ei ole sekoitetavissa alkuperäisteokseen.

Lisäksi tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan kuvataiteen teoksen tekijällä on oikeus saada luovuttamansa teos tietyin edellytyksin nähtävilleen.

Esittäjillä ja äänitteiden tuottajilla on oikeus korvaukseen, kun äänitteitä käytetään radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä.

Eräiden tekijänoikeuksien käyttämistä tarkoitaviin lupiin sekä maksettaviin korvauksiin ja muihin ehtoihin liittyvien erimielisyyksien ratkaisemista koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkistettaviksi.

Tekijänoikeuslain kansainvälistä soveltamisalaa ehdotetaan tarkistettavaksi muun muassa yhdenmukaistamalla ne kriteerit, joiden nojalla Suomesta, ETA-valtioista ja muista maista peräisin olevat lähioikeuksien suojaamat kohteet saavat suojaa.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Hallituksen esitys on osa laajaa osittaisuudistuksina toteutettavaa tekijänoikeuslainsäädännön uudistustyötä. Muutostarpeen aiheuttavat erityisesti syventynyt Länsi-Euroopan yhdentymiskehitys ja nopeasti kehittyvä tekniikka.

Muutamat esitetyistä muutoksista ovat luonteeltaan lakitekniisiä tarkennuksia. Osa esityksistä perustuu tietoiseen pyrkimykseen tekijänoikeussuojan tason parantamiseksi.

Lainsäädäntö on vaikeaselkoista ja lukuisat muutokset monimutkaistavat sitä entisestään. Valiokunta pitää kuitenkin tarkoituksenmukaisena toteuttaa muutokset tässä vaiheessa ja on päättänyt puoltamaan hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä eräin muutoksin ja lisäksi.

Eräät asiantuntijat ovat valiokunnalle esittäneet kannanottonaan, että joidenkin muutosten tekeminen tulisi lykätä sellaiseen vaiheeseen, jolloin on tehty kokonaisselvitys digitaalitekniikan vaikutuksista. Valiokunta toteaa, että tekijänoikeuslainsäädännön perussäännökset kattavat jo nykyisin luovan työn tulokset ja niiden käyttämisen mitä tahansa tekniikkaa hyväksi käyttäen. Kaikki oikeuksia koskevat säännökset ja suuri osa niiden rajoituksia koskevista säännöksistä kattavat jo nykyisin yhtäläisesti aineiston käytön sekä perinteisillä tavoilla että digitaalisen tekniikan avulla. Valiokunta katsoo, että lainsäädäntöä tulee kehittää muutosten edellyttämässä tahdissa tarpeellisilta osin. Lisäksi valiokunta toteaa, että käynnissä on kansallisesti ja kansainvälisesti laaja digitaalisen tekniikan vaikutusten arviointi. Arviointi johtanee lainmuutoksiin myöhemmin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan valokuvien suojaa koskevien säännösten siirtämistä tekijänoikeuslakiin ja lakia oikeudesta valokuvaan annetun lain kumoamisesta. Valiokunta pitää tätä tarkoituksenmukaisena. Ehdotus vastaa suojajaikadirektiivin vaatimuksia sekä viimeaikaisia pohjoismaisia lain uudistuksia.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

14 §. Pykälän 3 momentin mukaan ylioppilastutkinnossa ja vastaavissa kokeissa saataisiin käyttää osia kirjallisista teoksista ja kuvia lupia hankkimatta ja korvauksia maksamatta.

Valiokunta katsoo, että koulutukseen kuuluvana kokeen yhteydessä käytettynä korvausoikeuden sulkeminen pois on perusteltua. Sen vuoksi valiokunta kannattaa hallituksen esitystä.

Valiokunta toteaa, että kyseessä on rajoitettu käyttömuoto, joka ei myöskään vaikuta haitallisesti teoksen kaupalliseen hyväksikäyttöön.

15 §. Ehdotuksen mukaan sairaaloissa, vanhainkodeissa, vankiloissa ja muissa vastaavissa laitoksissa saataisiin nauhoittaa ohjelmia tilapäistä käyttöä varten. Se vastaa tekijänoikeuskomitean ehdotusta ja muissa Pohjoismaissa omaksuttua linjaa. Perustelujen mukaan tarkoituksena on, että katseluaikaa voitaisiin siirtää säännöksen piiriin kuuluvissa laitoksissa tilapäisesti. Säännöksen ajallisen ulottuvuuden täsmentämi-

seksi valiokunta ehdottaa pykälään täsmennystä.

17 §:n edellä oleva väliotsikko. Ehdotuksen 17 §:n 2 momentti koskee muitakin henkilöitä kuin näkövammaisia. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa väliotsikkoa muutettavaksi.

17 §. Näkövammaiset ovat useita vuosia kiihtyneet sääntelyä, jolla parannettaisiin vammaisten tiedonsaannin mahdollisuuksia.

On tarkoituksenmukaista, että myös sellainen uusi teknologia saatetaan näkövammaisten käytettäväksi, jolla teksti saatetaan näkövammaisten luettavaksi. Äänikirjoja koskevalla muutoksella helpotetaan äänikirjojen levittämistä vammaisille.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan äänikirjojen valmistusta ja myyntiä tapahtuu jo nykyisin Suomen Kirjailijaliiton ja Näkövammaisten keskusliiton välisen sopimuksen nojalla. Muutosehdotus kattaisi myös myynnin. Valiokunta katsoo, että äänikirjoja koskeva 2 momentti tulee rajoittaa koskemaan ainoastaan äänikirjojen lainaamista ja ehdottaa tätä koskevaa muutosta 2 momenttiin. Myynti jatkuisi sopimusten pohjalta.

Ehdotukseen ei sisälly viittomakieltä koskevaa erityissäännöstä. Mikäli tarvetta tällaiseen sääntelyyn esiintyy, tulee ryhtyä toimenpiteisiin viittomakieltä koskevan säännöksen lisäämiseksi lakiin.

19 §. Nykyinen tekijänoikeuslaki perustuu levitysoikeuden kansainväliselle raukeamiselle. Laillisesti valmistettuja tuotteita saa ostaa myös ulkomailta ja myydä edelleen Suomessa. Tällä sääntelyllä edistetään vapaata kilpailua ja aineiston saatavuutta.

Eräät valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat esittäneet, että direktiivin lähioikeuksien osalta edellyttämä alueellinen raukeaminen ulotettaisiin myös tekijänoikeuteen ja tekijöihin.

Hallituksen esityksessä on lähdetty siitä, että nykyinen kansainvälinen raukeaminen säilytetään niin laajalti kuin mahdollista. Lain 45, 46, 46 a ja 48 §:ään on otettu ainoastaan ne kansainvälistä raukeamista rajoittavat säännökset, joita vuokrausdirektiivi edellyttää. Valiokunta on päättänyt puoltamaan hallituksen esitykseen sisältyvää linjaa.

Tekijänoikeudellisesti suojattujen tuotteiden rinnakkaistuonnin sääntely on tällä hetkellä keskustelun kohteena Euroopan unionissa. Tässä yhteydessä neuvotellaan kansainvälisesti myös levitysoikeuden raukeamisen laajuudesta. Mikäli tämä johtaa ratkaisuihin, jotka poikkeavat

Suomen lainsäädännössä omaksutusta kannasta, tulee sääntelyyn myöhemmin palata.

20 §. Pykälän 2 momentti ja sen suhde muihin säännöksiin on vaikeaselkoinen. Selkeyden vuoksi valiokunta ehdottaa, että momentti poistetaan. Vaikka pykälän 2 momentti poistetaan, taiteilijan suoja säilyy käytännössä yhtä laajana, koska elokuvaan sisällyttäminen merkitsee paitsi taideteoksen näyttämistä myös sen kappaleen valmistamista.

25 §. 20 §:n 1 momentissa ja 25 §:n 2 momentissa on käytetty samoista asioista eri ilmaisuja. Sanonnan yhtenäistämiseksi ehdotetaan 25 §:n 2 momenttia tarkistettavaksi.

25 a §. Pykälän 2 momentin mukaan ulkosalekin sijoitetun kuvan käyttöön ansiotarkoituksessa tarvitaan taiteilijan lupa, jos teos on kuvan pääaihe.

Näin ollen julkiselle paikalle pysyvästi sijoitettua taideteosta kohdellaan samalla tavoin riippumatta siitä, onko se ulkona vai sisällä.

Ehdotettu säännös rajaisi nykyiseen verrattuna tarpeettomasti julkiselle paikalle sijoitetusta teoksesta otetun kuvan käyttöä sanoma- ja aikauslehdissä. Valiokunnan mielestä tämäntapaisten kuvituksen tulee olla edelleenkin lehtiartikkeleissa mahdollista. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa lisäystä 2 momenttiin. Valiokunta korostaa sitä, että tämä ei tarkoita esimerkiksi mainoskäyttöä vaan ainoastaan lehtiartikkeliin luontevasti kuuluvaa kuvitusta.

25 f §:n edellä oleva väliotsikko. Ehdotettu väliotsikko on harhaanjohtava, koska radio- ja televisiolähetyskiä koskevia erityissäännöksiä on myös muualla laissa. Sen vuoksi väliotsikko ehdotetaan muutettavaksi.

25 f ja 25 g §. Terminologian yhtenäistämiseksi pykäliin ehdotetaan sanallisia muutoksia.

25 h §. Valiokunta ehdottaa 2 momenttiin sanallista muutosta.

Lisäksi valiokunta ehdottaa täsmennystä, jonka mukaan 25 h §:n 1 momenttia ei sovelleta alkuperäisen suomalaisen kaapelilähetysten edelleenlähettämiseen. Selvyden vuoksi se ehdotetaan lisättäväksi uutena momenttina pykälään.

25 j §:n edellä oleva väliotsikko. Valiokunnan mielestä väliotsikko on harhaanjohtava, koska tietokoneohjelmia koskevia erityissäännöksiä on myös muualla laissa. Sen vuoksi väliotsikko ehdotetaan muutettavaksi.

26 i §. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että lain 1 §:n 1 momentissa ja ehdotetun 26 i §:n 2 momentissa käytetyt termit poikkeavat toisis-

taan. Sen vuoksi 2 momenttiin ehdotetaan sanallista muutosta.

Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttiin täydennystä jälleenmyyntikorvauksen osalta siten, että korvausoikeuteen sovelletaan tekijän kuoltua avio-oikeutta, perintöä ja testamenttia koskevia säännöksiä.

2 b luku. Jälleenmyyntikorvaus on ollut pitkään esillä kotimaisessa lainvalmistelussa. Nyt ehdotettu säännös pohjautuu tekijänoikeuskomitean ehdotukseen.

Jälleenmyyntikorvauksen lähtökohtana on, että taideteoksen kappaleen ja taiteilijan välisen erityisen siteen olemassaolo tunnustetaan senkin jälkeen, kun kuvataiteen teos ei enää ole tekijän omistuksessa. Kysymyksessä on tekijänoikeudellinen korvaus suoja-ajan piiriin kuuluvien teosten edelleenmyynnistä, ja korvausvarat tilitehtään tekijänoikeuden haltijoille.

40 c §. Valokuvalain kumoaminen aiheutuu integraatiokehityksestä. Hallituksen esityksen lähtökohtana on, että suojaan tehdään ainoastaan ne muutokset, jotka aiheutuvat suojan siirtämisestä tekijänoikeuslakiin. Tästä syystä hallitus ehdottaa tilauksesta tehtyä valokuvaa koskevaa sääntelyä siirrettäväksi sellaisenaan tekijänoikeuslakiin.

Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mielipiteet tästä tilauskuvapresumtiosta ovat jakautuneet kahtia.

Valiokunta toteaa, että tilattua kuvaa koskeva säännös on ollut poikkeus tekijänoikeuslain periaatteesta. Ruotsissa on vastaavat tilattua kuvaa koskevat säännökset kumottu. Ottaen lisäksi huomioon sen, että tekninen kehitys lisää valokuvan käyttömahdollisuuksia, valiokunta on päättänyt hallituksen esityksestä poikkeavalle kannalle. Valiokunta ehdottaa tilattua kuvaa koskevaa 40 c §:n 1 momenttia poistettavaksi. Muutos tulisi voimaan tämän lain voimaan tullessa ja sitä sovellettaisiin voimaantulon jälkeen tilattaviin valokuviin.

Valiokunta huomauttaa, että lainmuutoksen jälkeen kuvan tilaaja ja valokuvaaja voivat niin halutessaan sopia, missä laajuudessa oikeudet tilattuun kuvaan siirtyvät tilaajalle.

Valiokunta pitää tärkeänä, että erityisesti lain voimaantulon jälkeisessä siirtymävaiheessa esimerkiksi alan ammattimaiset järjestöt tehostetusti informoivat muuttuneesta tilanteesta. Tällä pyritäisiin välttämään tilanteita, joissa kuluttajalle aiheutuisi puutteellisesta tiedosta johtuvia ongelmia tilatun kuvan oikeuksien osalta.

45 §. Valiokunta huomauttaa, että hallituksen

esityksen 45 §:n perusteluissa 4 momenttia koskevien perustelujen ensimmäisen kappaleen kolme viimeistä virkettä on epähuomiossa jäänyt perusteluihin.

52 a §. Valiokunta pitää kohtuullisena, että varmistetaan taiteilijalle mahdollisuus pitää yllä yhteyttä aikaisempaan tuotantonsa. Taloudellisten oikeuksien toteuttaminen edellyttää, että tarvittaessa tämä oikeus on myös perillisillä. Ehdotuksessa on pyritty ottamaan tasapuolisesti huomioon sekä taiteilijoiden että taideteosten omistajien ja haltijoiden tarpeet.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että luoksepääsyoikeuden toteuttamisesta aiheutuva haittaa arvioitaessa tulee ottaa huomioon teosten turvallinen säilyttäminen ja museoille aiheutuvat kustannukset.

Uusi 54 a §. Valiokunta katsoo, että tuomioistuimen mahdollisuus määrätä vakuus esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien korvausten maksamiseksi on perusteltua tilanteissa, joissa korvauksen suuruutta koskeva erimielisyys pitkityy. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka nojalla tuomioistuin voisi määrätä asetettavaksi korvausten suorittamisen turvaavan vakuuden.

56 a §. Valiokunta katsoo, että uuden 54 a §:n nojalla annetun kiellon rikkominen tulee sanktioida ja ehdottaa tätä koskevaa lisäystä voimassa olevaan 56 a §:ään.

Valiokunta toteaa, että eduskunnassa käsiteltävänä oleva rikoslain osauudistus sisältää myös tämän pykälän muutoksen. Lakiteknisistä syistä näiden muutosten yhteensovittaminen tässä yhteydessä ei ole mahdollista. Sen vuoksi asianomaiset muutosehdotukset on tarkoitettu tehdä myöhemmin keväällä uudelle eduskunnalle annettavassa tarkistusesityksessä.

56 b §. Valiokunta toteaa, että nykyisin pyritään siihen, että sakkoa ankarammat rangaistukset säännellään rikoslaissa. Ottaen huomioon tämän esityksen ja rikoslain osauudistuksen eduskuntakäsittelyn ja voimaantuloajankohdan valiokunta ei tässä vaiheessa ehdota muutosta ehdotettuun säännökseen, vaan muutokset tulisi sisällyttää edellä 56 a §:n perusteluissa tarkoitettuun tarkistusesitykseen.

56 d §. Tammikuun 1 päivänä 1995 on tullut voimaan laki tekijänoikeuslain muuttamisesta

(1254/94). Tällä lailla on muutettu lain 56 d §:ää. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa tässä yhteydessä teknisluonteista muutosta säännökseen.

63 §. Jälleenmyyntikorvausta koskevia säännöksiä ehdotetaan sovellettaviksi, jos teoksen tekijä on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen tai jos hänellä on vakinainen asuinpaikka tällaisessa valtiossa. Tätä koskeva säännös sisältyy asetusluonnokseen, joka ehdotetaan annettavaksi tekijänoikeuslain 65 §:n nojalla. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että jälleenmyyntikorvauksen soveltamisalaa koskeva säännös siirretään asetuksesta lakiin. Tästä syystä tekijänoikeuslain 63 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jolloin ehdotukseen sisältyvä 3 momentti siirtyy 4 momentiksi.

Voimaantulosäännös. Hallituksen esityksessä on lähdetty siitä, että tässä vaiheessa uusi 46 a § koskisi ainoastaan lain voimaantulon jälkeen tallennettuja elokuvia. Tarkoituksena on, että EU:n suoja-aikadirektiivistä aiheutuvat muutokset toteutetaan myöhemmin. Tekijöiden ja kaikkien lähioikeuksien haltijoiden suoja-aikaa koskevat muutokset on tarkoituksenmukaista tehdä siinä yhteydessä ja toteuttaa samanaikaisesti kaikkien oikeudenhaltijaryhmien osalta.

Vuokrausdirektiivi edellyttää lakiin lisättäväksi esittäjien levitysoikeuden. Ennen tätä lainmuutosta esittäjillä ei ole ollut tällaista oikeutta. Ehdotettu voimaantulosäännöksen 3 momentti on tarpeellinen, jotta ei syntyisi tilannetta, jossa elokuvien ja äänitteiden tuottajat eivät lainvoimaantulon jälkeen voisi enää levittää aiemmin valmistamiaan tuotteita hankkimatta lupaa kailta tuotantoon osallistuneilta esittäjiltä. Elokuva- ja äänitetuotannossa esittäjien lukumäärä on usein sen verran suuri, ettei tarvittavien lupien hankinta olisi edes käytännössä mahdollista.

Johtolause. Valiokunta on tehnyt ehdottamiensa pykälämuutosten edellyttämät muutokset johtolauseeseen.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ja 1. lakiehdotus näin kuuluvana:

1.

Laki**tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n 1 momentti, 10 §:n 2 momentti, 2 luku, 45—47, 47 a ja 48 §, 49 §:n 2 momentti, 54 §, 56 a §:n 1 momentti, 56 b, 56 d ja 64 §, sellaisina kuin niistä ovat 10 §:n 2 momentti, 45—47 ja 48 §, 49 §:n 2 momentti ja 64 § 11 päivänä tammikuuta 1991 annetussa laissa (34/91), 2 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, 47 a § 24 päivänä tammikuuta 1986 annetussa laissa (54/86), 54 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla sekä 8 päivänä kesäkuuta 1984 ja 13 päivänä maaliskuuta 1987 annetuilla laeilla (442/84 ja 309/87), 56 a §:n 1 momentti ja 56 b § mainitussa 8 päivänä kesäkuuta 1984 annetussa laissa ja 56 d § 16 päivänä joulukuuta 1994 annetussa laissa (1254/94), sekä

lisätään lakiin uusi 2 b luku, 40 c § ja sen edelle uusi väliotsikko sekä 46 a ja 49 a §, 52 §:ään uusi 3 momentti, lakiin uusi 52 a ja 54 a §, 63 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 31 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa, uusi 3 ja 4 momentti, sekä lakiin uusi 64 a §, seuraavasti:

1, 10 ja 11—14 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

21—24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Kappaleiden valmistaminen eräissä laitoksissa

15 §

Radio- ja televisiolähetysiin sisältyvistä julkistetuista teoksista saadaan sairaaloissa, vanhainkodeissa, vankiloissa ja muissa vastaavissa laitoksissa valmistaa kappaleita äänen ja kuvan tallentamisen avulla laitoksessa *lyhyen ajan kuluessa tallentamisesta* tapahtuvaa tilapäistä käyttöä varten.

16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Kappaleiden valmistaminen (poist.) vammaisille

17 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Asetuksella säädettävillä laitoksilla on oikeus asetuksessa säädettävien ehtojen valmistaa julkaisu kirjallisesta teoksesta kappaleita äänen tallentamisen avulla *lainattavaksi* näkövammaisille sekä henkilöille, jotka muun vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tavantavalla tavalla.

18 ja 19 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Teosten näyttäminen

20 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. *poist.*)

Taideteosten ja rakennusten toisintaminen

25 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Kun taideteoksen kappale on tekijän suostumuksella myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu taikka taideteos on julkaistu, saa taideteoksen sisällyttää valokuvaan, elokuvaan tai televisioesitykseen, jos toisintamisella on valokuvassa, elokuvassa tai esityksessä toisarvoinen merkitys.

25 a §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Taideteoksen kuvaaminen on muutoinkin sallittua, milloin teos on pysyvästi sijoitettu julkiselle paikalle tai sen välittömään läheisyyteen. Jos taideteos on kuvan pääaihe, kuvaa ei saa käyttää ansiotarkoituksessa. *Tekstiin liittyvän kuvan saa kuitenkin ottaa sanomalehteen tai aikakauskirjaan.*

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

25 b—25 e §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Radio- ja televisiolähetyskiä koskevia erityisiä säännöksiä

25 f §

Lähetäjäyriety saa, milloin yrietyksellä lukuisia tietyn alan suomalaisia tekijöitä edustavan

järjestön kanssa tekemänsä sopimuksen nojalla on oikeus lähettää teoksia, myös lähettää sellaisen tekijän saman alan teoksen, jonka tekijää järjestö ei edusta. Mitä tässä momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske näytelmäteosta, elokuvateosta eikä muutakaan teosta, jos tekijä on kieltänyt lähettämisen.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee satelliitin välityksellä tapahtuvaa radio- tai televisiölähetystä ainoastaan, jos satelliittilähetys tapahtuu samanaikaisesti kuin saman lähettäjäyhteyden lähetys maanpäällisessä verkossa.

25 g §

Jos lähettäjäyhteyksellä on oikeus lähetyksissään toisintaa teos, yritys saa asetuksessa säädetävin ehdoin ottaa teoksen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa, käytettäväksi omissa lähetyksissään. Oikeudesta saattaa siten laitteeseen otettu teos yleisön saataviin on voimassa, mitä teoksen julkistamisesta muutoin on säädetty.

Lähettäjäyhteyksellä saa valmistaa tai valmistuttaa lähetettyyn ohjelmaan sisältyvän teoksen kappaleen täyttäänsä lakiin perustuvaa tallentamiselvöllisyyttä.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

25 h §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta peräisin olevaan lähetykseen sisältyvän teoksen edelleen lähettämiseen kaapeleille, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen edelleen lähettämiseen kaapeleille sille lähettäjäyhteykselle, jonka lähetystä edelleenlähettäminen koskee.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan johtimille lähetettävään radio- tai televisiölähetykseen vain, jos lähetys on peräisin muusta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta valtiosta. (Uusi 4 mom.)

25 i §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Tietokoneohjelmia koskevia erityisiä säännöksiä

25 j—26 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2 b luku

Jälleenmyyntikorvaus

26 i §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen ei ole rakennusteiden tuotteiden eikä valokuvateosten jälleenmyynnistä eikä sellaisten taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteiden jälleenmyynnistä, joita on valmistettu useita samanlaisia kappaleita.

Oikeus korvaukseen on voimassa tekijänoikeudellisen suoja-ajan. Oikeus on henkilökohtainen ja luovuttamaton. Oikeuteen sovelletaan kuitenkin, mitä 41 §:n 1 momentissa säädetään. Jos tekijältä ei jää oikeudenomistajia, korvaukset käytetään tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin.

26 j—26 m §

(Kuten hallituksen esityksessä)

(Poist.) Valokuvaamalla tehty muotokuva

40 c §

(1 mom. poist.)

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 2 mom.)

45—49 a, 52, 52 a ja 54 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

54 a § (uusi)

Jos on vaara, että 47 §:ssä tarkoitettua korvausta ei kyetä suorittamaan korvaukseen oikeutetulle, tuomioistuimien voi tämän vaatimuksesta kieltää 46 §:ssä tarkoitettujen laitteiden käyttäjää käyttämästä näitä laitteita, kunnes hän asettaa hyväksyttävän vakuuden korvausten maksamisesta tai tuomioistuimen asianosaisten vaatimuksesta toisin määrää. Asiassa noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 4, 5, 7, 8, 11 ja 14 §:n säännöksiä.

56 a § (uusi)

Joka

1) tahallaan tai törkeästä varomattomuudesta rikkoo tässä laissa tekijänoikeuden suojaksi annettua säännöstä taikka toimii vastoin 41 §:n 2 momentin nojalla annettua määräystä, 51 tai 52 §:n säännöstä, 53 §:n 1 momentissa tai 54 a §:ssä tarkoitettua kieltoa; taikka

2) tuo maahan yleisön keskuuteen levitettäväksi teoksen kappaleen, jonka hän tietää tai jota hänellä on perustellusti syytä epäillä valmiste-

tuksi maan ulkopuolella sellaisissa olosuhteissa, että valmistaminen Suomessa olisi ollut rangaistavaa tämän lain mukaan,

on tuomittava, jollei teko ole 56 §:n mukaan rangaistava, tekijänoikeusrikkomuksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

56 b §

(Kuten hallituksen esityksessä)

56 d §

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo 26 d §:n 2 momentin säännöstä tai 26 k §:n 2 momentissa säädettyä selvitys- tai tiedonantovelvollisuutta, on tuomittava *tekijänoikeuslaissa säädetyn selvityselvöllisyyden rikko-*

misesta sakkoon, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta.

63 §

Edellä 2 b luvussa olevia säännöksiä sovelletaan, jos teoksen tekijä on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen tai jos hänellä on vakinainen asuinpaikka tällaisessa valtiossa. (Uusi 3 mom.)

(4 mom. kuten 3 mom. hallituksen esityksessä)

64 ja 64 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 1995

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ala-Harja, varapuheenjohtaja Astala, jäsenet Aula, von Bell, Gustafsson (osittain), Hacklin, Ihmäki (osittain), Laakso, Lehtinen (osittain), Lindqvist, M.

Pietikäinen, Pykäläinen, Rätty, Saastamoinen, Suhola, Tykkyläinen ja Virrankoski sekä varajäsenet Korteniemi (osittain), Lahikainen (osittain) ja A. Ojala (osittain).

Vastalause

Hallituksen esitys laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta ja oikeudesta valokuvaan annetun lain kumoamisesta on valiokunnan asiantuntijakäsittelyn kuluessa osoittautunut monilta osin puutteellisesti valmistelluksi. Niinpä tässä vaiheessa olisi ollut viisainta muuttaa lakia vain niiltä osin, kuin se on ehdottoman välttämätöntä EU-säännösten vuoksi, ja muilta osin palauttaa asia paremmin valmisteltavaksi.

Koska valiokuntakäsittelyn yhteydessä kävi selväksi, ettei valiokunnan enemmistö ollut valmis palauttamaan asiaa kokonaisremonttiin, tyydymme tässä vaiheessa esittämään muutosehdotuksen vain yhteen ilmeiseen epäkohtaan, lain 17 §:ään.

Alkuperäisessä hallituksen esityksessä oli säännös, että tietyin ehdoin tietyillä laitoksilla on oikeus valmistaa julkaistusta kirjallisesta teoksesta kappaleita äänen tallentamisen avulla näkövammaisille tai henkilöille, jotka muun vamman tai sairauden vuoksi eivät voi käyttää kirjoja tavanomaisella tavalla. Valiokunnan enemmistö muutti tämän kohdan kuulumaan siten, että tämä oikeus koskee vain lainattavaksi valmistamista.

Katsomme, että 17 §:n tulee kuulua kuten hallituksen esityksessä. Alkuperäinen esitys on saanut eri intressitahoilta laajaa kannatusta ja alkuperäisen ehdotuksen taloudellinen merkitys on vähäinen suhteessa sen aikaansaamaan hyvään,

eli vammaisten tiedonsaannin paranemiseen. Näkövammaisten keskusliitto on jo vuosia pitänyt yhtenä tärkeimpänä tavoitteenaan juuri näkövammaisten tiedonsaannin parantamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Helsingissä 8 päivänä helmikuuta 1995

Tuija Maaret Pykäläinen

että laki hyväksyttäisiin muutoin kuten valiokunnan mietinnössä, mutta lain 17 § hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena.

Pekka Räty

